

Visie van de akkerbouw op bemesting en bodembeheer

Ambitie van de Nederlandse akkerbouw

De plantaardige sector in Nederland teelt gezonde, vitale gewassen voor humane voeding, diervoeding en biobased grondstoffen. De sector doet dit vraaggericht voor met name de markt in Noordwest-Europa. Voor bepaalde producten, met name uitgangsmaterialen, is de sector een belangrijke internationale speler met ook export buiten de EU. De productie is duurzaam en vindt plaats binnen de grenzen van de leefomgeving. Bodem en water zijn belangrijke randvoorwaarden, net als natuur, biodiversiteit en klimaat. De sector draagt actief bij aan maatschappelijke opgaven op deze thema's en doet dat op basis van weerbare teeltsystemen. Dit past binnen onze ketenvisie 'Ruimte voor de Nieuwe Akker'. Daarbij vindt de sector het van belang dat de focus verschuift van mestbeleid naar bodembeheer.

Sleutelrol in het sluiten van kringlopen

De akkerbouw vervult een sleutelrol in het sluiten van kringlopen. Als belangrijke benutter van dierlijke mest en als leverancier van veevoer via reststromen, staat de plantaardige teelt aan de basis van kringloopteelt. Voorts is de akkerbouw de grootste gebruiker van compost in Nederland. De kringloop kan verder gesloten worden als het mogelijk wordt om nutriënten in humane mest uit slib via rioolwaterzuiveringen terug te winnen en in te zetten. Ook slib en digestaat uit productieprocessen van verwerkende bedrijven, kan efficiënter worden benut. Daarnaast zijn er kansen om nutriëntenkringlopen verder te sluiten, bijvoorbeeld door het verhogen van de stikstofefficiëntie van gewassen en het toepassen van dierlijke mest in een andere vorm (Renure).

Ontwikkelingen in en om de sector

We zien een aantal ontwikkelingen die relevant zijn voor de visie op mest en bodembeheer:

- Klimaatverandering, met als gevolg een verschuiving in teelten en deels andere teelten. Denk bijv. aan minder gras, meer luzerne (vanwege droogte);
- Toenemende weersextremen, met effecten op bodemprocessen, mineralisatie en de opname van nutriënten door gewassen;
- Eiwittransitie en de vraag naar biobased materialen, hetgeen vraagt om teelten met een lagere stikstofbehoefte;
- Vanuit de veredeling wordt voor veel gewassen ingezet op rassen met een lagere stikstofbehoefte;
- Er is meer aandacht voor het geopolitieke vraagstuk met betrekking tot de beschikbaarheid van meststoffen (P, K, N) binnen EU;
- Vanuit de CSRD ontstaat er druk in de keten om de carbon footprint te verlagen, waarbij meststoffen een groot aandeel hebben;
- Er is een 'strijd' om organische reststromen;
- Er is sprake van een disbalans op de mestmarkt;
 - met op de korte termijn meer aanbod van mest dan vraag (plaatsingsruimte). In deze situatie krijgen akkerbouwers geld toe om mest te plaatsen, hierdoor kan een ongewenste financiële prikkel ontstaan. De akkerbouw is gebaat bij balans op de mestmarkt;
 - Op de (middel)lange termijn zullen maatschappelijke opgaven onder andere worden vertaald in het mestbeleid. Een gevolg is dat er in de toekomst waarschijnlijk minder dierlijke mest beschikbaar komt voor de akkerbouw en dat er een verschuiving op zal treden van onbewerkte drijfmest naar producten uit mestverwerking;

- In het licht van steeds strengere bemestingsnormen (NV-gebieden) en de afnemende beschikbare ruimte voor mesttoepassing, is het van essentieel belang dat mest effectief wordt toegepast om ten goede te komen aan zowel de bodem als het gewas;
- De sector is voor wat betreft compost afhankelijk van consumenten en burgers voor het aanleveren van nutriënten via onder meer gft-compost en (berm)maaisel. Vervuiling met glas en plastic, waaronder microplastics en PFAS, zijn ongewenst. Er ligt een grote opgave om reststromen schoon aan te leveren.

Breed pallet aan mestproducten nodig

Alleen met een breed pallet aan beschikbare mestproducten, kan de akkerbouwsector de ambities op het gebied van bodembeheer waar blijven maken. Zo'n pallet kan bestaan uit dierlijke mest, champost, compost, verwerkte producten uit slib en digestaat en circulaire minerale meststoffen. De akkerbouw heeft behoefte aan meststoffen die bijdragen aan de teelt van vitale en economisch rendabele gewassen. De samenstelling en vorm van meststoffen zijn daar dienend aan. Beschikbare middelen en technologieën moeten hier op aansluiten. Het optimaliseren van mesttoepassing is van belang om ervoor te zorgen dat de beschikbare voedingsstoffen volledig worden benut en dat er geen overbodige of onnodige belasting van het milieu plaatsvindt. Dit vereist een zorgvuldige afstemming van mestsoorten, toedieningsmethoden en timing. De keuze voor meststoffen en wijze van toediening in combinatie met bodembeheer, worden overgelaten aan het vakmanschap van de teler. De keten is hier ondersteunend aan met o.a. metingen en kennisontwikkeling en -verspreiding. Daarbij is het doel om kringlopen zoveel als mogelijk te sluiten.

Randvoorwaardelijk zijn de doelen gesteld vanuit klimaat, natuur, biodiversiteit en waterkwaliteit. Het gaat in de eerste plaats om het behalen van de waterkwaliteitsdoelen voor grond- en oppervlaktewater volgend uit de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water (stikstof en fosfaat). Maar ook om de doelen uit het Klimaatakkoord (klimaat neutrale landbouw in 2050), waarbij specifiek voor de plantaardige teelten een uitdaging ligt in het terugdringen van denitrificatie en lachgasemissies en in het beperken van broeikasgasemissies voortkomend uit de productie van kunstmest. Vanuit de plantaardige agroketens is de verwachting dat internationale standaarden met betrekking tot biodiversiteit en de CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) een verder impuls zullen geven aan het verder verduurzamen van teelt en verwerking.

Actieplan circulaire meststoffen

Om tot een zo breed mogelijk mestpallet voor de plantaardige sector te komen, zijn diverse acties nodig.

1. Dierlijke mest: de akkerbouw en melkveehouderij kunnen elkaar versterken, samenwerking is nodig om kringlopen op regionaal niveau verder te sluiten. De akkerbouw heeft behoefte aan onbewerkte dierlijke mest (vaste mest of drijfmest). Met vaste, strorijke mest kan een belangrijke bijdrage aan duurzaam bodembeheer geleverd worden. Voor wat betreft mest afkomstig uit de intensieve veehouderij, heeft de akkerbouw behoefte aan producten die qua efficiëntie een alternatief zijn voor kunstmest en bij voorkeur strooibaar of vloeibaar van vorm zijn, waarbij ook financiële aantrekkelijkheid t.o.v. kunstmest bepalend is;
2. Investeren in collectieve verwerking van reststromen (waaronder slib en digestaat) en mest uit de intensieve veehouderij tot kwalitatief hoogwaardige mestproducten die voldoen aan kwaliteits- en verontreinigingsnormen zoals vermeld in VVAK.
3. De voornoemde normen zoals opgenomen in VVAK, liggen aanzienlijk hoger dan wettelijke minimumnormen. Om te stimuleren dat kringlopen verder gesloten worden,

is het wenselijk dat de wettelijke minimumnormen verhoogd worden tot het niveau zoals opgenomen in VVAK;

4. Om in de toekomst met volledig circulaire en fossielvrije meststoffen te kunnen werken, is het in de eerste plaats nodig om tot een indicator te komen waarop die circulariteit wordt beoordeeld. In deze indicator moeten herwinbaarheid, het voorkomen van nutriëntenverliezen (N en P) en het terugdringen van broeikasgasemissies meegewogen worden.

Om op bovengenoemde punten tot een uitgewerkte en integrale visie te komen die gedragen wordt door zowel plantaardige als dierlijke sectoren en ketens, is het nodig om op korte termijn van start te gaan met een Actieplan Circulaire Meststoffen. In dit Actieplan wordt de bodem als basis gehanteerd, met bijbehorende vraag: wat telen we waar voor welk doel. Op basis daarvan kan de behoefte aan meststoffen en bijbehorende kringlopen in kaart gebracht worden. Met als doel om in 2050 alle mestproducten circulair en fossielvrij te produceren en benutten.